

Katedra: Religionistiky

Akademický rok: 2011/2012

Posudek oponenta bakalářské práce

Pro: Viktora Hejnu

Studijní program: Filosofie

Studijní obor: Religionistika

Název tématu: **Vztah mezi typem osobnosti a spiritualitou**

Předložená práce je svojí povahou prací spíše teoretickou z oblasti *psychologie náboženství*, doplněnou o terénní výzkum, kterým se autor pokouší dokázat jeden, ze svých předpokladů. Práce se zabývá jedním typem *typologie* z mnohých, konkrétně se jedná o Myers-Briggs Type Indicator zkráceně MBTI. Autora k tomu pravděpodobně vedly dva důvody. Prvním důvodem je skutečnost, že zmíněnou *typologií* sám prošel (s. 21) a druhým je její mezinárodní uznání (s. 10). Autoři, konkrétně Isabel Myers-Briggs, u této *typologie* uvádí, že jisté způsoby uvažování jsou u člověka do velké míry vrozené (s. 21), zatímco autor práce na základě své vlastní zkušenosti tvrdí, že původní *typ osobnosti* se může proměnit například díky konverzi, kterou člověk podstoupí v pozdějším věku (s. 21). Vycházel při práci z následujícího *předpokladu (hypotézy)*: „...*duchovní život člověka souvisí s jeho typem osobnosti a to tak, že ovlivňuje veškeré jeho chování. To jak se modlí, jak chodí ke zpovědi, jak často je v kostele, jak se dostal k víře, jestli měl nějaký duchovní prožitek atd. I když je to, co jsem napsal výše, můj základní předpoklad, je také možné, že je spiritualita ovlivňována více než typem osobnosti, spíše okolím člověka a jeho výchovou*“ (s. 46). Když odhlédneme od faktu, že autor sám sebe v citované pasáži téměř popřel, což může být způsobeno například jeho nepozorností nebo nevyzrálostí v písemném projevu, v předložené práci nikde nejsou uvedeny přesvědčivé a jednoznačné argumenty, které by dokazovaly, zda-li je jeho předpoklad správný.

Spíše se zdá, že čtenáře ujistí v tom, že si není jistý ani on sám, jak bylo zřejmé už z citované pasáže uzavírající teoretickou část práce (s. 46).

Pokud autor tvrdí, že *duchovní život* člověka souvisí s jeho *typem osobnosti*, tak logicky musí platit i takový předpoklad, že *typ osobnosti* stejným způsobem ovlivňuje nejenom *duchovní život*, ale i *život materiální*. Jinak řečeno v autorově textu nahradíme slovní spojení *duchovní život* za *materiální život* a v tomto duchu jeho pasáž přepíšeme a dostaneme následující tvrzení: „...*materiální život člověka souvisí s jeho typem osobnosti a to tak, že ovlivňuje veškeré jeho chování. To jak nakupuje, jak chodí do obchodních domů, jak je v nich často, co ho přivedlo k nakupování, jestli měl nějaký materiální prožitek atd.*“ Přestože, nejsem odborníkem v oblasti *psychologie zákazníka (nakupujícího)*, odvažuji se tvrdit, že například výběr potravin je u jednotlivých lidí ovlivněn mnoha faktory, mezi kterými sice nelze vyloučit *typ osobnosti*, nicméně se nejedná o významný a rozhodující faktor, za mnohem důležitější musíme považovat faktory jiné jako třeba *cenu* nebo *kvalitu*. Přičemž nelze vyloučit vliv rodičů nebo okolí. Zdá se tedy, že platí spíše druhý autorův předpoklad, tj. *spiritualitu ovlivňuje více okolí člověka a jeho výchova* (s. 46). Autor tento předpoklad dokresluje také následujícím konstatováním: „*Vztah mezi religiozitou a specifickými osobnostními charakteristikami je velmi složitý. Dodnes nedošlo v této oblasti k syntéze izolovaných poznatků*“ (s. 35). Dále si poslechněme část z autorova závěru práce: „...*typ osobnosti má vliv na náboženské prožívání člověka, jak lidé svou víru vnímají a jakým způsobem praktikují svou víru.*“ Pokud *typ osobnosti* má skutečně vliv na *náboženské prožívání*, což práce jednoznačně nedokazuje, pak může být maximálně jen takový, jako vliv *typu osobnosti* na člověka při *výběru potravin* v supermarketu.

Další důkaz o tom, že autorův předpoklad (*hypotéza*) může mít trhliny ukáží na výsledcích dotazníkového šetření (s. 47-53), které jsou stěžejní částí celé práce (pro dotazníky viz posledních šest listů práce s vlastním číslováním). V kategorii c) *Život na mši* autor uvádí následující výsledky, původní obtížně srozumitelnou pasáž cituji s výkladovými vsuvkami: „*Otázka 17., jestli je pro respondenta u biblických textů podstatnější doslovný význam nebo symbolický. Lidé typu S, [totiž ti, kteří preferují získávat informace smyslovým vnímáním], odpovídali, že z 53% symbolický, ale lidé typu N, [totiž ti, kteří preferují získávat informace intuicí, odpovídali,] z 88%, že symbolický, podobný rozdíl byl i u ... [lidí typu] P [to jsou ti, kteří reagují na zevní vlivy vnímáním] z 82% [říkají,] že symbolický a typ J [to jsou ti, kteří reagují na zevní vlivy*

*usuzováním], že z 52% symbolický.“ Pro jednodušší práci s uvedenými výsledky tedy shrňme, že výzkum v podstatě ukázal, že pro jednu část římských katolíků je podstatnější u Bible *doslovný význam* textu a pro jinou část *symbolický význam*.*

Na co vlastně tazatelé odpovídali? Podívejme se na jeden z příkladů Ježíšovy symbolické řeči, tj. řeči v podobenství: „*Vý jste sůl země (v. 13) ... Vý jste světlo světa (v. 14) ...*“ (Mt 5). Tedy jedna část věřících rozumí verši, že jsou skutečnou solí země, tj. chloridem sodným (NaCl), který způsobuje slanost půdy a pouličními lampami svítícími na zeměkouli. Zatímco druhá část, chápe Ježíšova slova v přeneseném významu, tedy jako *symbolickou řeč* (podobenství). Výsledky dotazníkového šetření maximálně dokazují, že ne všichni respondenti ví, co je to symbolická řeč (podobenství), jinými slovy, výsledky můžeme interpretovat i tak, že část respondentů je *chápvavá*, zatímco druhá část je *méně chápvavá* nebo jedna část respondentů je *vzdělaná* a druhá *nevzdělaná*. Na základě jiných biblických veršů, jako: „*Za těch dnů vystoupil Jan Křtitel a kázal v judské poušti*“ (Mt 3:1) a „*Slyšeli jste, že bylo řečeno otcům: Nezabiješ (v. 21) ... Nesesmílníš (v. 27) ...*“ (Mt 5) nastává zcela opačná situace, tj. ze *vzdělaných* se rázem stávají *nevzdělaní* a z *nevzdělaných* *vzdělaní*. Ať už byl autorův záměr jakýkoliv, je zjevné, že uvedená otázka není dobře formulovaná, neboť Bibli můžeme chápat někde *doslovně* a jinde *symbolicky*. A tak když *slova* odkazují na *věci*, *doslovným smyslem* je potom *smysl parabolický*, jako když řekneme, že *má zlaté ruce*, nemyslíme tím, že *má ruce odlité ze zlata*, ale že *je šikovný*.

Přestože nemohu v tomto posudku projít všechny dotazy, uvedu ještě jeden příklad. Chyby ve formulaci jednotlivých dotazů v *dotazníku*, potvrzují i výsledky odpovědí na otázku č. 27, cituji: „*U otázky 27. zda si respondenti představují Boha jako určitou postavu nebo jako neuchopitelnou sílu, odpovědělo 76% lidí, že jako neuchopitelnou sílu. Mezi typy byl největší rozdíl u extravertů, neboť měli největší procento ze všech typů u odpovědi, že si Boha představují jako určitou postavu a to ze 42%.*“ Když opět odhlédneme od nešťastné formulace a budeme se soustředit na podstatu věci, tak autor jinými slovy říká, že 24% procent respondentů neví, že křesťanský Bůh je netělesný! Pokud toto bylo cílem výzkumu, tak je zjištění skutečně zarážející a jistě by ho měli znát čelní představitelé katolické církve v ČR.

Další výhradu mám k autorově práci s odbornou literaturou. Na stranách 14-18 autor v podstatě shrnul téměř osmdesát stran (s. 330-403) z knihy C. G. Junga *Psychological Types*, aniž by se hlouběji zabýval problematikou *typologií* jako celku.

K předložené práci mám mnoho dalších výhrad, ale s ohledem na stručnost jsem se v posudku omezil pouze na výhrady nejdůležitější. Přestože výše uvedené výhrady vyznívají zdrcujícím dojmem, na práci Viktora Hejny je patrné, že byla napsána s velkým zaujetím, úsilím i dobrým úmyslem. Za ocenění stojí i odvaha, se kterou přistoupil k takto složitému tématu. Přestože autor k určitým výsledkům dospěl, neodvažuji se tvrdit, zda-li jsou všechny jeho výsledky správné či chybné, s jistotou však mohu říci, že jsou některé otázky v přiloženém dotazníku hodně zavádějící, odtud logicky vyplývá, že ani odpovědi na takové otázky nelze potom správně vyhodnotit. Nicméně přes všechny výhrady práci Viktora Hejny doporučuji a navrhuji ji hodnotit, po uspokojivé obhajobě, jako *velmi dobrou*.

V Praze 14. 8. 2012.

Mgr. Štěpán Lisý, M. A., Th. D.